

ność faktografii źródłowej połączoną jednak z weryfikacją samych źródeł, które jako wytwór ludzki mają przecież charakter subiektywny. Wskazał także na klarowność stylu pisarskiego Czesława Majorka, który wiele uwagi przywiązywał do wyjaśniania, wnioskowania i obserwowania skutków opisywanych przez siebie procesów. Dzięki temu mógł on obalić wiele mitów dotyczących rozwoju oświaty w Galicji.

Panel dyskusyjny zakończył krakowskie spotkanie historyków wychowania. Przewodniczący obradom prof. Jan Krukowski za ich motto przyjął słowa „Ten nie żył, po kim nie została sława”. Profesor Czesław Majorek z pewnością pozostawił po sobie nie tylko cenny dorobek naukowy i organizacyjny. Stał się także bez wątpienia, co podkreślił prorektor Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie prof. Jan Suchanicz, twórcą dziejów i historii tej uczelni. Szczególny wpływ wywarł oczywiście na kształtowanie się krakowskiego środowiska historyków wychowania. Dlatego też kiedy w styczniu 2009 r. odbywała się w Krakowie konferencja dotycząca „Krakowskiego środowiska historyków wychowania w drugiej połowie XX wieku” wiele uwagi poświęcono wówczas właśnie działalności Czesława Majorka⁸.

To Jemu też polska historia wychowania zawdzięcza wieloletnie ożywione kontakty z międzynarodowym ruchem badaczy dziejów oświaty i wychowania. Uwzględniając wszystkie zasługi Profesora dla krakowskiej uczelni pedagogicznej oraz środowiska badaczy problematyki historyczno-oświatowej, można stwierdzić za Zygmuntem Rutą, że „przecież nie odszedł całkiem – *non omnis morial*. Pozostawił swe dzieła, dzięki którym będzie żył nadal, pozostanie też na zawsze w naszych sercach i pamięci”⁹.

Agnieszka Wałęga

II Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Wychowanie w rodzinie. Konteksty historyczne i współczesne”, 18–19 maja 2012, Jelenia Góra-Szklarska Poręba

W dniach 18–19 maja odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod tytułem „Wychowanie w rodzinie. Konteksty historyczne i współczesne”. Przedmiotem konferencji była problematyka różnorodnych aspektów wychowania w rodzinie w ujęciu historycznym i współcześnie. Organizatorami Konferencji był Zakład Historii Edukacji Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego i Wydział Humanistyczny Karkonoskiej Państwowej Szkoły Wyższej w Jeleniej Górze. Konferencja odbywała się pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Kierownictwo naukowe konferencji objęli: prof. dr hab. Stefania Walasek (Instytut Pedagogiki

---

⁸ Por. A. Wałęga, *Sprawozdanie z konferencji w Krakowie „Krakowskie środowisko historyków wychowania w drugiej połowie XX wieku”*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2009, nr 25, s. 239–244.

⁹ Z. Ruta, *In memoriam*, w: *W służbie szkoły i nauki. Księga poświęcona Profesorowi Czesławowi Majorkowi*, pod red. Z. Ruty i R. Ślęczki, Kraków 2003, s. 17.

Uniwersytetu Wrocławskiego), prof. nadzw. dr hab. Alicja Szelaż (Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego) oraz dr Leszek Albański (Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa w Jeleniej Górze).

Miejscem obrad był budynek Wydziału Humanistycznego Karkonoskiej Państwowej Szkoły Wyższej w Jeleniej Górze. Uczestnicy zakwaterowani byli w malowniczo położonym hotelu „Szrenicowy Dwór” w Szklarskiej Porębie.

Myślą przewodnią konferencji była sentencja Jana Pawła II: *Rodzina jest glebą, na której wzrasta świadomość godności ludzkiej jednostki* (homilia Eschen-Nauren). W konferencji udział wzięli przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych, tworząc interdyscyplinarny dyskurs, poświęcony problematyce wychowania w rodzinie na przestrzeni XI-XXI w. Licznie zgromadzeni referenci prezentowali następujące ośrodki kraju i zagranicy: Uniwersytet im. Masaryka w Brnie, Przykarpacki Narodowy Uniwersytet im. V. Stefanyka w Ivano-Frankivsku, Uniwersytet Czerniowiecki, Uniwersytet Lwowski, Tomski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny, Uniwersytet w Ostrawie, Chrześcijańską Akademię Teologiczną w Warszawie, Karkonoską Państwową Szkołę Wyższą w Jeleniej Górze, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet w Białymstoku, Akademię Pomorską w Słupsku, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wyższą Szkołę Lingwistyczną w Częstochowie, Wyższą Szkołę Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, Wyższą Szkołę Humanistyczno-Ekonomiczną w Brzegu, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Płocku, Wszechnicę Świętokrzyską w Kielcach, Gdańską Wyższą Szkołę Humanistyczną, Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wyższą Szkołę Ekonomii i Innowacji w Lublinie, a także Środowiskowy Dom Samopomocy w Janowie Lubelskim, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, Hospicjum Św. Łazarza w Krakowie, Śląskie Towarzystwo Genealogiczne, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną nr 9 we Wrocławiu.

Pierwszego dnia konferencji (18 maja) obrady podzielone zostały na dwie części – obrady plenarne oraz prace w ośmiu sekcjach tematycznych. Część plenarną rozpoczęła prof. dr hab. Marie Mareckova z Uniwersytetu im. Masaryka w Brnie. Zaprezentowała ona słuchaczom przemiany życia rodzinnego w Europie w XX w. oraz czynniki, które je spowodowały. Wśród najistotniejszych przemian, które zostały wskazane znalazły się m.in. zmiana stylu życia kobiet (podejmowanie przez nie pracy zawodowej, planowanie kariery), przemiany w relacjach partnerskich, rodzinnych, międzypokoleniowych, wzrost pozycji dziecka w rodzinie.

Następnie głos zabrała prof. nadzw. dr hab. Elżbieta Czykwin, reprezentująca Chrześcijańską Akademię Teologiczną w Warszawie, która podjęła tematykę konfliktów małżeńskich w kontekście emocji wstydu. Odnosząc się do koncepcji Thomasa Schaffa, ukazała socjologiczne podejście do emocji wstydu, obok najczęściej przyjmowanego podejścia psychologicznego. Wstyd traktowany jest tu jako skutek naruszenia więzi społecznej, a wyróżnienie dwóch rodzajów wstydu: nieuświadomionego i świadomego po-

zwala, w myśl referentki, na wykorzystanie podejścia socjologicznego dla rozumienia zjawisk przemocy, depresji oraz konfliktu, w tym kłótni małżeńskich.

Kolejnym prelegentem w obradach plenarnych był prof. nadzw. dr hab. Mirosław Kowalski, reprezentujący Karkonoską Państwową Szkołę Wyższą w Jeleniej Górze i Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Profesor poddał refleksji i analizie triadę: globalizacja – kultura – wychowanie. Podkreślił, że na temat wskazanych kategorii pojęciowych dociera do społeczeństwa szeroki strumień informacyjno-komunikacyjny, który jest niezwykle złożony i trudny do opanowania i zrozumienia. Referent ukazał m.in. pułapki globalizacji, wskazał na nierównowagę między wolnością a odpowiedzialnością w aspekcie wychowania dzieci i młodzieży.

Czwartym wystąpieniem w sesji planarnej był referat wygłoszony przez prof. dr hab. Tetianę Zawgorodnią, która zaprezentowała problematykę rodziny w strukturze publicznego szkolnictwa na Ukrainie. W kontekście zmian, jakie zachodzą aktualnie na Ukrainie, osłabia się kondycja rodzin, które z trudem realizują swe podstawowe funkcje. Stawia to nowe wyzwania pedagogice, edukacji i wychowaniu, pomocy społecznej, które powinny wspierać rodzinę w jej zadaniach. Autorka wystąpienia zaprezentowała funkcjonowanie autorskiego programu „Nowa rodzina ukraińska”, wpisującego się w nowy model opieki społecznej dla młodych rodzin, polegający na wieloaspektowej współpracy rodzin i placówek edukacyjnych, i zdrowotnych. Prelegentka podkreśliła, że w aktualnej sytuacji Ukrainy działanie na rzecz rodziny, praca z rodziną i w rodzinie powinny być priorytetem polityki państwowej.

Obrady plenarne zakończyło wystąpienie dr Tatiany Galkiny z Tomskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego, która zaprezentowała wyniki badań nad wychowawczym znaczeniem działania domowego muzeum i tradycji rodzinnych na przykładzie młodzieży akademickiej. Podkreślone zostało znaczenie wspólnego oddziaływania i kontaktu pokoleń w rodzinie, szczególnie pokolenia najmłodszego i najstarszego, co sprzyja stworzeniu domowego muzeum pamiątek rodzinnych i utrzymaniu tożsamości rodowej i narodowej.

Interesującym uzupełnieniem obrad plenarnych było wystąpienie mgr inż. Grzegorza Mendyki, prezesa Śląskiego Towarzystwa Genealogicznego, który zaprezentował uczestnikom interaktywny wykład, poświęcony genealogii. Omówił on podstawy tej nauki, zaprezentował etymologię nazwisk i ich rozmieszczenie w Polsce i na świecie oraz przeprowadził minikurs poszukiwania swoich przodków i budowania drzewa genealogicznego. Wykład połączony był z pokazem fotografii i innych dokumentów rodzinnych autora.

W sali obrad można było obejrzeć towarzyszącą konferencji wystawę, zatytułowaną „Rodzina w fotografii. Konteksty historyczne i współczesne”, której autorkami były dr Jolanta Szablicka-Żak i dr Ewa Jurczyk-Romanowska z Uniwersytetu Wrocławskiego. Wystawa przedstawiała obraz rodziny w różnorodnych okolicznościach, sytuacjach i zdarzeniach z przeszłości zatrzymanych na fotografii. Plansze uporządkowano tematycznie i chronologicznie – prezentowały one m.in. dzieciństwo, ważne wydarzenia w życiu rodziny, uroczystości (śluby, komunie), codzienność rodzinną, fotografie rodzin wspólnot etnicznych, bohaterskich rodzin ratujących Żydów w okresie II wojny światowej, czy rodziny z folderów reklamowych.

Druga część obrad, ze względu na dużą liczbę uczestników, odbyła się w ośmiu sekcjach tematycznych. Uczestnicy sekcji koncentrowali się wokół następujących zagadnień: 1) Rodzina w literaturze i na łamach czasopism; 2) Rodzina na „zakrętach” historii; 3) Rodzina i wychowanie młodego pokolenia w wielokulturowym środowisku; 4) Medialne portrety rodziny; 5) Dziecko w rodzinie; 6) Formy wsparcia rodziny XX i XXI w.; 7) Obraz rodziny w percepcji społecznej; 8) Rodzina wobec wyzwań XX i XXI w.

Pierwsza sekcja obradowała pod hasłem „Rodzina w literaturze i na łamach czasopism” i skupiła w głównej mierze przedstawicieli historii wychowania z kilku ośrodków w kraju i z zagranicy. Z planowanych 11 referatów wygłoszonych zostało 8. Obradom przewodniczyła prof. zw. dr hab. Władysława Szulakiewicz (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) i ona też pierwsza zabrała głos. Zaprezentowała referat poświęcony roli rodziny w życiu wybitnych uczonych na przykładzie Kazimierza Twardowskiego. Na podstawie Dzienników naukowca, wywiadu oraz rozmów z jego wnukiem prof. Andrzejem Tomczakiem, a także korespondencji zaprezentowana została sylwetka Kazimierza Twardowskiego i jego funkcjonowanie w życiu rodzinnym, codziennym. Pani Profesor zwróciła uwagę na mało znane fakty z życia Twardowskiego, ilustrując je fotografiami z rodzinnego albumu.

Kolejna głos zabrała dr Edyta Bartkowiak (Uniwersytet Zielonogórski), ukazując problematykę wychowania w rodzinie w koncepcji pedagogicznej Janusza Korczaka. Autorka, dokonując analizy eseju „Jak kochać dziecko”, wyodrębniła trzy pola badawcze: świat dziecka, świat dorosłych (rodziców) i wzajemne relacje pomiędzy nimi. Pola badawcze stały się obszarem poszukiwań, jak „nauczyć rozumieć i kochać dziecko”.

Obraz postaw i powinności dzieci wobec rodziców w okresie średniowiecza zaprezentował zgromadzonym dr Witold Brzeziński (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Ukazał zbiór wyobrażeń, przekonań czy opinii na temat pożądaných i piętnowanych zachowań i uczuć dzieci wobec rodziców, które wpajane były w środowisku rodzinnym w okresie średniowiecza, a także motywów leżących u ich podstaw, formułowanych w piśmiennictwie dydaktycznym tegoż okresu.

Następne głos zabrał prof. dr hab. Petro Siredzhuk (Przykarpacki Narodowy Uniwersytet im. V. Stefanyka w Ivano-Frankivsku). Referat poświęcamy był problematyce wychowania w rodzinie na łamach czasopisma „Żinocza doła”, które ukazywało się w latach 1926–1939. Prezentowane badania obejmowały lata 1933–1935. Referent zaprezentował 17 aspektów wychowania narodowego na Ukrainie, formułowanych na łamach analizowanego czasopisma.

Joanna Szablińska (Uniwersytet Wrocławski) odtworzyła obraz niezwykle ciepłych i intymnych relacji matki z synem, na podstawie analizy „Listów do Matki” Juliusza Słowackiego. Referentka ukazała więź i ogromną zażyłość, jaka łączyła poetę z matką, mimo dzielącej ich odległości i wskazała na wyjątkowe znaczenie i rolę matki w życiu dorosłego mężczyzny.

Kolejna wystąpiła dr Barbara Kalinowska-Witek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), która przedstawiła wyniki badań nad rolą i wpływem rodziny na kształtowanie cech osobowych dobrej żony, matki i naczelniczki rodziny na podstawie czasopism kobiecych Królestwa Polskiego z lat 1864–1914. Autorka wskazała, że rodzi-

na polską doby zaborów, przygotowując młode pokolenie do życia społecznego, pracy zawodowej i wypełniania codziennych obowiązków, szczególnie zadanie miała na polu obrony przed wynarodowieniem, zaś ciężar wychowania spadał w głównej mierze na kobietę matkę. Prasa, która poddana została analizie, szeroko rozpisywała się na temat uświadomienia społeczeństwu znaczenia odpowiedniego przygotowania dziewcząt do pełnienia tych niełatwych obowiązków rodzinnych.

Dr Marzena Okrasa (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) wygłosiła referat poświęcony współpracy domu ze szkołą w okresie II Rzeczypospolitej na przykładzie Lubelszczyzny. Prezentowany tekst ukazywał dwa etapy współpracy szkoły z domem ucznia – organizacji oraz form jej doskonalenia. Autorka wskazała także na formy współpracy, ich przemiany, trudności, jakie napotymano podczas ich realizacji oraz korzyści z nich wynikające.

Problematyką wychowania seksualnego dzieci w rodzinach polskich w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku zajęła się dr Monika Nawrot-Borowska (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Podstawą do dokonanych analiz uczyniła poradniki wychowawcze, higieniczne i religijne. Ukazała ona zalecenia, jakie autorzy poszczególnych typów poradników kierowali do rodziców i pozostałych członków rodziny w zakresie wychowania seksualnego dzieci raz wskazała na ewolucję, jaka dokonana się we wskazanej problematyce w badanym okresie. Analizowane poradnictwo skupiało się w głównej mierze na problematyce uświadamiania płciowego dzieci oraz zapobiegania onanizmowi.

Po zakończeniu prezentacji przygotowanych referatów nastąpiła dyskusja. Po odpowiedziach na pytania adresowane do poszczególnych referentów przewodnicząca sekcji wyraziła zadowolenie z różnorodności podjętych problemów badawczych, właściwego poziomu merytorycznego prezentowanych badań oraz ich podstaw metodologicznych.

Kolejnym punktem obrad była część podsumowująca, w której przewodniczący sekcji poproszeni zostali o przedstawienie rezultatów obrad. Przewodniczący sekcji zgodnie stwierdzili, że referaty wygłaszane w sekcjach stały na wysokim poziomie pod względem merytorycznym. Analizowany obszar badawczy był rozległy zarówno pod względem chronologicznym, jak i terytorialnym. Tematyka prezentowanych referatów była bardzo różnorodna i dotyczyła nie rozpoznanych dotąd obszarów badawczych. Stwierdzono, że problemy wychowania w rodzinie są sprawą bardzo aktualną, istotną, niewyczerpaną badawczo i wymagającą dalszych, pogłębionych badań interdyscyplinarnych w ujęciu temporalnym.

Pierwszy dzień konferencji zakończył się uroczystą kolacją w restauracji hotelu „Szrenicowy Dwór” w Szklarskiej Porębie. W drugim dniu konferencji uczestnicy udali się na wycieczkę edukacyjną do Pragi, gdzie zwiedzili Stare Miasto.

Konferencję z całą pewnością można zaliczyć do owocnych i udanych, zaś rozmowy prowadzone w kularach przyczyniły się do nawiązania wielu nowych znajomości, będących podstawą do dalszej współpracy ośrodków naukowych w kraju i za granicą. Organizatorzy konferencji zapowiedzieli druk referatów w materiałach pokonferencyjnych.

Monika Nawrot-Borowska